

אם יהושע בן־ציון ישב בכלא, גם

ההגב והגבול

הבנקים המווסתים כמיליארד דולר, פי עשרים וחמישה בקירוב מן הסכום שלגביו הורשע יהושע בן־ציון, ולא בזהב ובכסף, אלא בניגוד לחוק, במניות הבנקאיות של עצמו, אשר את מחיריהן הם רחפו מעלה וקבעו מלאכותית כראות־עיניהם, ללא הרף וללא קשר ויחס לערכן האמיתי.

אם לנקוט בלשון גסה, הרי שעה שבן־ציון השקיע את הכסף בזהב, השקיעו הבנקים את הכסף בזהב.

הבנקים שפעילותם נחקרה על־ידי ועדת־בייסקי, נאלצו להודות, שכל הממון האדיר שלווה המסונפות אליהם, ואשר הושקע בוויסות, היה על אחריותם של הבנקים, גם אם הועלם והוסתר דבר אחריות זו מספריהם של הבנקים וממאזניהם.

אומרת על כך ועדת־בייסקי: "מקורות מימון נוספים שעמדו לרשות החברה לאחזקות ופיתוח של אוצר התיישבות היהודים בע"מ (חברה שהוקמה על־ידי חברת האם של בנק לאומי לצורך ויסות מניות־הבנק) היו הלוואות שהיא קיבלה מבנקים בחו"ל וכן מבנק דיסקונט. גם במיקרים אלה לא ניתנו ביטחונות וערבויות בכתב להלוואות. אולם גם פה אין אנו מתקשים להגיע למסקנה שהבנק היה אחראי לפירעון הסכומים.

לא מכבר התפרשו המפרק של בנק ארץ־ישראל־בריטניה ובנק ישראל עם הבנקים השווייציים, שערכו תחת ידיהם את כספי הבנק הישראלי, והללו הסכימו בפשרה להחזיר לבנק ארץ־ישראל־בריטניה כמעט מחצית מן הסך של 39 מיליון דולר הנ"ל, למרות שמלכתחילה טענו שכספי בנק ארץ־ישראל־בריטניה שועבדו, ואינם עומרים לרשות הבנק.

מחירים מלאכותיים

אמזור, השקיעו החברות הקשורות בבנק ארץ־ישראל־בריטניה את הכספים הנכסים של ממש, כגון בזהב ובכסף, ששוויים ביום רכר שטם היה בריוק המחיר ששולם בעדם, ללא כל אפשרות של ניפוח או ויסות מחיריהם. מחיר הזהב, למשל, היה בתקופה היא כ־150 דולר האונקיה. הוא ירד ל־130 דולר בקירוב ב־1974 עקב הטלת כמות גדולה של זהב על השוק, כאשר התמוטט בנק גרמני, שהציף את השוק העולמי בזהב שהיה ברשותו. אך עד מהרה (בסוף 1974) הוא חזר ועלה, והגיע ל־200 דולר האונקיה (כיום מחירו כ־350 דולר האונקיה). לעומת ההשקעות הנ"ל, השקיעו

יורידעה בייסקי מוגיש את הדוח לשימרון פרס אירוע בלתי־ניתן לחיזוי! דרך שאינה טובה!

בעבור כל העבירות הללו נידון בן־ציון ל־12 שנות־מאסר. העילה להרשעו עתו של בן־ציון היתה שיעבודו של 39.4 מיליון דולר מכספי הבנק שביניהולו לצורך הלוואות, שקיבלו חברות אחרות בקבוצת־חברות, שאליה השתייך גם הבנק.

לפי קביעת בית־הדין העליון, הפקיד הבנק הישראלי כספים, בגבול הסכומים שהופקדו בשני בנקים שווייציים, ואילו הבנקים השווייציים הללו כספים, בגבול הסכומים שהופקדו לחברות הקבוצה, שהשתייכו למישיפ־חת ויליאמס. עמה נמנה גם יהושע בן־ציון.

הכספים הללו הושקעו בעיקר בס' חורות עתידיות, בעיקר במתכות זהב וכסף, שנרכשו שוקים הבינלאומיים של ניו־יורק, לונדון וציריך, על־ידי הבנק המקומי, בשביל חברות הקבוצה, במישיפטו טען בן־ציון, שהכספים שהוללו לחברות לא היו באחריותו של בנק ארץ־ישראל־בריטניה, ושאל לא יעמדו חברות־הקבוצה בתחייביותיהן כלפי הבנקים השווייציים, לא יוכלו אלה לגעת בכספי בנק ארץ־ישראל־בריטניה, שהופקדו אצלם. טענה זו נדחתה על־ידי בית־הדין העליון.

לתהליך הוויסות מסתבר שהבנקים היו ערים כבר בשלבים הראשונים של הוויסות לסיכונים העיקריים הטמונים בו. ידיעה זו הלכה והעמיקה ככל שנמשך תהליך הוויסות. חרף כל זאת לא עשו הבנקים דבר להפסקתו. עוכרה זו מעמידה את מחיריהם של הבנקים, שלא הסיקו את המסקנות המתבקשות, כאור חמור יותר... כשהבנקים נכנסו לוויסות הם ידעו שהם עולים על דרך

מאחזקות זיכרוני

שאינה טובה ושאינה מקובלת בעולם העסקים.

פשרה של מיליונים

בשנת 1975 הורשע יהושע בן־ציון, מנהלו הכללי של בנק ארץ־ישראל־בריטניה, בעבירות של גניב, בה, מירמה, רישומים כוזבים במיסמכי הבנק וניהול עיסקה־הבנק בדרך שפגעה ביכולתו לקיים את התחייבויותיו.

בנקאי זהיר היה צריך לראות עלולים לקרות כאחד הימים, וחוברתו היא לנקוט אמצעים כדי לשהבנק שלו יוכל לעמוד גם בימי רוח וסערה בלתי־מצויים. לא היו אלה מאורעות אפוקליפטיים. רחוק מזה: כבר היו דברים מעולם ששערי־הבורסה ירדו ירידה פיתאומית... מה שקרה בפועל לא היה אפוא מחוץ לגדר ציפיה סבירה של בנקאי זהיר... המערער... הפך פיקריו נות בטוחים לכלי־מישחק בידי חברות הקבוצה.

כך קבע בית־הדין העליון בפ' סקדינו של יהושע בן־ציון. ושנים לא־חר מכן קבעה ועדת־החקירה לעניין ויסות מניות־הבנקים של בייסקי: "משהגענו למסקנה שתהליך הוויסות הביא את המשבר, שומה עלינו לביחון אם היה המשבר ניתן לצפייה מראש, או שמא מדובר בארוע בלתי ניתן לחיזוי, שאז אין להאשים איש בתוצאתו... מסקנתנו היא כי המשבר הוא תוצאה ודאית ולפתחה: המסתברת מהוויסות, וכי לכן הבנקים, שהם כפי שכבר קבענו, הגורם לוויסות, אחראים גם לתוצאותיו, קרי למשבר... מהנתונים העובדתיים שהתללו

נגיד־לשעבר זנבר משקיף ניטראלי, מוכיח בשער

אכן, לא זו בלבד שזנבר לא נקח אצבע להפסקת הוויסות, אלא ניאיות לכהן כחבר במועצת־המנהלים של בנק כללי לישראל, אחד הבנקים שפעילותו נחקרה על־ידי ועדת־בייסקי, מכיוון שעסק בוויסות מניותיו.

זנבר לא הביא ראיות לכך ש"השמייע ציון של התנגדות לוויסות מניות־הבנק, כשישב באולם־הישיבות המפואר של בנק כללי, הבנק של הברון רוטשילד, ודן עם חבריו למועצת־המנהלים בפני־לויית בנק כללי ובמדנינותו.

המחוקק לבנקי־ישראל, לנגיד ולמ' פקח כלפי הבנקים היא לא רק זכות, אלא חובה, כדי למנוע כל ניסיון לסטות מניהול תקין... החו"ב אינה מסתיימת בהערה כלפי הבנק, אלא מתחייב מעקב מתמיד עד לתיקון הטעון תיקון. אין ספק כי הוויסות... לא רק שהביא... לסטייה מניהול תקין, אלא... היה בו כדי לסכן בשלבים שונים את יציבות הבנקים... התערבות להפסקת טיפוח שערי מניות־הבנקים מחוייבת מכוח התפקיד לאורך כל התקופות בהן עסקו הבנקים בוויסות.

זנבר הצדיק

נות הבורסה או הגופים המפקחים בפעילות זו עד לשנת 1977.

להשמייע ציון

הנה כי כן, תחילת פריחתו ושיגשוגו של הוויסות היו במהלך חמש שנות כהונתו של זנבר בראש בנק־ישראל. בחוק בנק־ישראל הוגדרו תפקידיו של הבנק, והוטל עליו להסדיר ולכוון את מערכת האשראי והבנקאות בישראל, ולפקח על כל בנק ובנק, לנגיד הוקנתה הסמכות ליטול לעצמו כל סמכות הנתונה למפקח על הבנקים: הוא רשאי להשעות חבר דירקטוריון, למנות מנהל מורשה, למנות מפקח מיוחד, ולמנות ועדת הנהלה לבנק.

אומרת על־כך ועדת־בייסקי: "הפעלת הסמכויות שהיקנה

בזכות התערבות זו עלה בידי־הם לגייס מן הציבור סכומי כסף ניכרים גם בתקופות שבהן היה שוק־המניות במצב של רפיון או אוק ירידה ניכרת... בשנת 1974, שבה נמשך בבורסה השפל שהחל בשנת 1973, המשיכו הבנקים להגדיל את היקף הנפקותיהם... בעיקבות זאת הגיע אחוז הנפי'קות של ניירות־הערך של הבנקים בשנת 1974 ל־93% מכלל ההנפקות של מניות וניירות־ערך הניתנים להמרה, שיא אשר לא נשבר עד למשבר באוקטובר 1983... במי'לים אחרות, עקב התערבות הבנקים במחירי מניותיהם קטנה תל'תם במצב השוק, בכל הנוגע להנפי'קות מניות.

אלא שתופעה חריגה זו לא עזרה התעניינות בקרב הגופים המפקחים: לא מצאנו כל ראיה להתעניי-

אחת התופעות המדהימות הנלוות לדוח ועדת־בייסקי היא, שנגיד בנק־ישראל בעזר (מ־1971 עד 1976), משה זנבר, מעז לרחוץ בנקיון כפיו ולהתייצב עתה כ"משקיף ניטראלי" וכמוכיח־ב"שער, הקובע מסקנות ומתווה מדיניות לנכח מימצאיה של הוועדה. ראוי לצטט בהקשר זה קטעים אחדים מדוח הוועדה: "התופעה שזכתה אצלנו לכינוי ויסות מקורה עוד בתקופה שקדמה לשנות ה־70... נראה שהחל מכה בשעתו בבק־המועלים, ושני הבנקים הגדולים האחרים (לאומי ודיסקונט) הלכו בעיקבותיו. לפחות מראשית שנות ה־70 קשורה התערבות זו במחירי המניות קשר אמיץ לנושא ההנפקות... החל משנת 1972 עדים אנו להתערבות גוברת והולכת של הבנקים במחירי מניותיהם.